

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՁԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ
 ՀԱԶԱՐԶԻՆԳՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՅ ՅՈՐԲԼԵԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԵՍԸ
 ՓԱՐԻՋԻ ՄԷՋ

Գարեգին արք. բացման խօսքը կ'արտասանէ
 Լուսանկար՝ American Photo Service-ի

Ամենայն Հայոց Հայրապետի որոշման համեմատ, — որոշումը զոր յատուկ կոնդակով հաղորդեց Սփիւռքի Հայ համայնքներու կրօնական պետերուն, — ներկայ տարին պէտք է Աստուածաշունչի հայերէն թարգմանութեան հաղարհինդհարիւրամեայ յորելանի տարի հռչակուի եւ քանի մը հանդէսներով (Ս. Սահակ հայրապետի տօն՝ Մարտին, Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի տօն՝ Յուլիսին եւ Ս. Թարգմանչաց տօն՝ Հոկտեմբերին) հայ զբաւոր մատենագրու-

թեան հիմնարկութեան այդ մեծ թուականը պէտք է տօնախմբուի:

Այդ հանդէսներու առաջինը տեղի ունեցաւ Փարիզ, Մարտ 10ի օրը, «Միթիւալիթէ»ի մեծ սրահին մէջ, նախագահութեան տակ կաթողիկոսական նուիրակ Գարեգին արքեպս. Յովսէփ-Լանի: Անոր կազմակերպութիւնը ստանձնած էր Փարիզի Հայ եկեղեցւոյ վարչութիւնը՝ աջակցութեամբ ծանօթ մտաւորականներէ եւ արուեստագէտներէ բաղկացեալ Յանձնաժողովի

Պ. Կ. Բասմաջեան իր հառը կը կարդայ.
 իր ետեւ՝ Մօնսէնէտը Կրաֆէն, Տ. Լեւոն Բինյ. Ասլանեան,
 Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեան :
 Լուսանկար՝ American Photo Service-ի

մը որ կազմուած էր Գարեգին Սրբազանի հրաւերով :

Հանդէսը տեղի ունեցաւ խուռն բազմութեան մը ներկայութեան եւ ամենաջերմ ոգևորութեան մէջ : Բեմին զարդարանքը — Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի պատկերները երկու կողմը եւ վերեւը՝ Հայ Այբուրէնի առաջին տառերը — յորինուած էր Փարիզի Հայ Ազատ Արուեստագէտներու Միութեան խնամքով :

Տաղանդաւոր երաժիշտ Գուրգէն Ալէմշահի ղեկավարութեան տակ, « Կիլիկիա » երգչախումբը երգեց Թարգմանչաց չարականը (Որք զարդարեցին...), Կոմիտաս Վարդապետի դաշնակած Ո՛ւլ մեծաւառնչը եւ Ո՛ւլ զարմանալին, ինչպէս եւ Հայ Ժողովրդական քանի մը երգեր :

Գարեգին արքեպիսկոպոս իր հրաշունչ պերճախօսութեամբ մեկնարանեց տօնուած մեծ դէպքին նշանակութիւնը : Փրոֆ. Ն. Աղոնց, որ հրաւիրուած էր այդ նշանաւոր ժամանակաշրջանին պատմական պարզաբանումն ընելու, իր

ծանր սուգին տակ ընկճուած՝ չկարողացաւ դալ իր մասնակցութիւնը բերել այս հանդէսին : Նոյն նիւթին վրայ հակիրճ ճառ մը կարդաց Պ. Կ. Բասմաջեան : Հ. Սահակ Տ. Մովսէսեան փառարանեց Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի ձեռքով կատարուած փրկարար հրաշքը եւ անոր իբր մէկ վերանորոգումը պանծացուց Մխիթարի երեւումը եւ անոր հիմնած տան կատարած դործը յօգուտ Հայ մշակոյթի : Պ. Ա. Զօպանեան կարգաց ուսումնասիրութիւն մը « Ոսկեղարեան հայերէն »-ի վրայ (որ Անահիտի ներկայ թիւին մէջ լոյս կը տեսնէ) :

Պ. Ա. Գմբէթեան ջերմ ու ներուժ կերպով արտասանեց Ատոմ Եարճանեանի « Սուրբ Մեսրոպ քերթուածին նախերգանքը, ու ժողովուրդին խանդավառ ծափերուն վրայ՝ նաեւ Թէքէ-Լանի Հայկական Եկեղեցին, յետոյ՝ արտասանեց Թէքէ-Լանի Տաղ առ Հայ լեզուն եւ Զարենցի Ես իմ անուշ Հայաստանին, զոր հասարակութեան պահանջով կրկնեց : Պ. Արման Կոթիկեան

Պ. Զօպանեան իր ճառը կ'արտասանէ՝
 իր ետեւ՝ Մօնսէնէէօր Կրաֆէն, Գարեգին արք. Յովսէփեան:
 Լուսանկար՝ American Photo Service-ի

Նուրբ արուեստով մը արտասանեց Վարուժանի
 «Յեղին Սիրտը»-ին Զօնը, և Օրիորդ Ռուպինա
 Ալիքսանեան՝ յուզիչ խանդաղատանքով մը՝
 Սիպիլի Հայ Լեզուն:

Օրիորդ Մարգարիտ Բարայեան Երզնց
 Ակնայ մէկ հին սիրային անտունին (քուչակեան
 քառեակ), որուն դաշնակումը այս առթիւ դրած
 էր Պատքերու Կոմիտասը՝ Հ. Տօնօթիա, և
 Քուչակեան Երկու տաղիկներու համար յոյն
 ծանօթ երգահան Փօնիրիտի շարադրած երկու
 հայաչունչ մեղեդիները:

Օրիորդ Հայկանուշ Թորոսեան Երզնց Ռո-
 մանոս Մելիքեանի Մի' լարը, Կոմիտասի Առա-
 լօտուն բարի լուսը և Վ. Սարգսեանի Հօյ
 Նարը: Օրիորդ Գոհարիկ Ղազարոսեան դաշնա-
 կի վրայ նուագեց Կոմիտասի «Հայկական պա-
 րեր»ը և իր շարադրած կտորներէն մին: Փոք-
 րիկ Բաֆֆի Պետրոսեանը նուագեց Պախի Քոն-
 սերքօ ան ըէ միւնէօրին առաջին և երկրորդ
 մասերը: Բոլոր այս արուեստագէտները խան-

դավառօրէն ծափահարուեցան հասարակութե-
 նէն:

Մօնսէնէէօր Կրաֆէն, հայազէտ և անկեղծ
 հայասէր Փրանսացի ծերունի եկեղեցականը,
 որ բեմին վրայ՝ Գարեգին սրբազանի կողքին՝
 նախագահակից Էդու. Հայ մշակոյթի փառարան-
 ման այս հանդէսին, խօսք առաւ՝ աւարտումէն
 քիչ առաջ. իր խորին սէրն ու յարգանքը յայտ-
 նեց Հայ ժողովուրդին, իր հիացումն անոր հին
 ու պատուական մշակոյթին, օրհնեց իր պատ-
 մութեան մեծագոյն թուականը այնքան աւել-
 նալից ողբերգութեամբ տօնող այդ հայրենասէր
 Հայ պանդուխտ ժողովրդական զանգուածը,
 և դառնալով բեմին վրայ շարուած երգեցիկ
 խումբի ղեկավար պատանիներուն և պատանու-
 հիններուն, դուչեց անոնց՝ խորին յուզմունքի ա-
 զաղակով մը՝ որ բոլոր Հայ ունկնդիրներու
 սիրտը թունդ հանեց. «Կ'օրհնեմ ձեզ, ո'վ ազ-
 գերու աղնուագոյնին ազնիւ ու մատաղ զաւակ-
 ները, և կ'աղօթեմ Աստուծոյ որ ձեզի հնարա-

Գարեգին արքեպիս. կը խօսի
իւր բով՝ Մօնսէնեթօր կրաֆէն :
Լուսանկար՝ American Photo Service-ի

ւոր դարձնէ ձեր սիրելի հայրենիքը դառնալ,
հոն ապրելու, հոն աշխատելու, ձեր ձիրքերը
հոն ծաղկեցնելու համար: »

Հայ հանճարի պանծացման վեհ ու պայ-
ծառ տօնակատարութիւն մը եղաւ ատիկա, որ-
մէ ներկաները մեկնեցան ուրախ սրտով ու հը-
պարտ հոգիով:

*
**

Անահիտի ներկայ թիւին վերջին մասին
տպագրուելու միջոցին տեղի ունեցաւ Աստուա-

ծաշունչի հայերէն թարգմանութեան հաղար-
հինգ հարիւրամեակի հեղեցիկ հանդէս մը Սեւ-
րի Մուրատեան վարժարանին մէջ: Մուրատեան
վարժարանի Մխիթարեան տեսչութիւնը, Մի-
թիւալիթէի համազգային տօնախմբման մաս-
նակցելով հանդերձ յանձին Հ. Սահակ Տ. Մով-
սէսեանի, որոշեց իր կրթական հաստատութեան
մէջ եւս տօնել այդ յորելեանը յատուկ հանդէ-
սով մը:

Բացման խօսքէն յետոյ զոր արտասանեց՝
Փրանսերէն եւ հայերէն՝ Գերապայծառ Պահա-
պանեան սրբազանը, Հ. Յովհաննէս Թորոսեան
կարդաց ընդարձակ եւ շահեկան աշխատութիւն
մը, Ե. դարու հայ վերածնունդը պարզաբանող

Օր. Հ. Թորոսեան կ'երգէ
Լուսանկար՝ American Photo Service-ի

ու մեկնող, հմտալից բովանդակութեամբ եւ ազնիւ ոճով գրուածք մը, որուն մէջ սակայն դարձանքով նկատեցինք որ Խորենացի, Եղիշէ եւ Դաւիթ Անյաղթ յիշատակուեցան իբր Ե. դարու հեղինակներ . . . :

Հ. Սահակ Տ. Մովսէսեան Մխիթար Արքայի կատարած հսկայ գործը փառարանեց իր ուրոյն կշակոտ ոճով: Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդի անդամ Պ. Վիքթոր Պիւքայ արտասանեց վեհօգի ճառ մը, շնորհաւորելու համար հայ ժողովուրդը որ իր գեղեցիկ մշակոյթը կներտէ է այնպիսի ատեն մը երբ Ֆրանսա ու եւրոպական այլ ազգեր գեռ չէին կազմուած: Պ. Բազրատունի արտասանեց, վարպետօրէն, Քորնելի Պօլիֆոնսի Հիւրմիւզեան գրաբար թարգմանութենէն հատուած մը եւ Վարուժանի Զօնը: Վարժարանին աշակերտներէն, Ժիրայրը

մեծ յաջողութիւն ունեցաւ արտասանելով Ալիշանի Հայ հանճարը: Գուրդէն Ալէմշահի ղեկավարութեամբ, «Կիլիկիա» երգչախումբը երգեց զանազան բաղմածայնական կտորներ: Ամենքն ալ ջերմօրէն ծափահարուեցան: Յ. Աճէմեան, բեմին իբր խորք նկարած էր մեծ որմանկար մը հայ մշակոյթի վարպետներու խմբապատկեր մը ներկայացնող, Սահակ ու Մեսրոպէն մինչեւ Մխիթար, Ալիշան, Արովեան, Բաֆֆի, Պարոնեան, Այվազովսքի, Աղամեան եւ այլ, հայ յայտնի գրողներ եւ արուեստագէտներ. այդ նկարը, որ լաւ յղացուած եւ ճարտարօրէն գրծուած էր, երբ վարագոյրն առաջին անգամ բացուեցաւ, խոր տպաւորութիւն դործեց հասարակութեան վրայ որ երկարօրէն ծափահարեց զայն:

ԱՆԱՀԻՏ

